

Summary

A rescue excavation was conducted in the area of 41 Hybešova Street in Brno (Brno-City District; Fig. 30, 31) in 2020. Besides the foundation masonry of a Renaissance Revival apartment house, a 17th–19th century watercourse bed was excavated, along with the lower-situated and somewhat wider earlier phase from the High Middle Ages.

Lenka Sedláčková, Hynek Zbranek

Brno (k. ú. Staré Brno, okr. Brno-město)

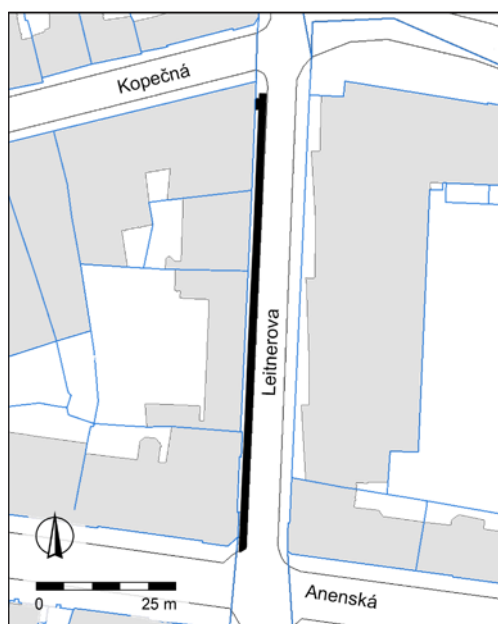
Ul. Leitnerova, parc. č. 1289.

Novověk. Město. Jiná evidence. Záchraný výzkum. Uložení nálezu: dočasně Archaia Brno z. ú.

Lokalizace: WGS-84 – 49.1918622N, 16.6024622E; 49.1910842N, 16.6024783E

Archeologický výzkum byl vyvolán stavbou „Parovodní přípojka Kopečná 39“, realizovala ho společnost Archaia Brno z. ú. (akce č. A18/2020). Terénní část výzkumu proběhla v březnu 2020.

Výzkum získal základní informace o skladbě svrchní části terénu v severním úseku Leitnerovy ulice (obr. 32). Možnosti jejich přesného vyhodnocení vzhledem k charakteru výzkumu jsou však omezené. Lze vyslovit hypotézu, že v daném prostoru došlo k rozsáhlým terénním úpravám, jejichž výsledkem bylo souvrství navážek, zaznamenané po celé délce sledovaného výkopu. Je otázkou, zda navýšovaly terén, upravovaly sklon svahu, či zaplnily nějakou terénní nerovnost. Výrazná vrstva přemístěného geologického materiálu (téglu) svědčí o tom, že na jiných místech naopak docházelo ke snižování nivelety terénu, popřípadě k realizaci nějakého výkopu. Je možné, že hmota ostatních navážek má původ ve starších antropogenních uloženíích. To je třeba mít na zřeteli při hodnocení datačních možností získaného keramického materiálu. Zdá se však pravděpodobné, že úpravy jsou záležitostí novověku. Nabízí se především zlomové období pro historii zdejšího osídlení spojené se švédským obléháním Brna na konci třicetileté války a zánikem kostela Všech svatých na Provaznickém vršku. Bude však muset být testována také varianta, že terénní

Obr. 32. Brno, ulice Leitnerova. Vyznačení sledovaného výkopu. Archaia Brno z. ú.

Fig. 32. Brno, Leitnerova Street. Marking of the monitored trench. Archaia Brno z. ú.

úpravy jsou mladší, např. až z přelomu 19. a 20. století, kdy dochází k zástavbě západní linie Leitnerovy (tehdy Školní) ulice. Jasnou odpověď by mělo přinést celkové vyhodnocení všech dosavadních archeologických výzkumů provedených v této oblasti a také očekávaných akcí v souvislosti s chystanou výstavbou na parcelách domů Kopečná 39 a Leitnerova 7 a 9 (Zůbek 2020).

Literatura

Zůbek, A. 2020: *Nálezová zpráva o provedení záchranného archeologického výzkumu při stavbě „Brno – Parovodní přípojka Kopečná 39“. Brno – Leitnerova.* Rkp. nálezné zprávy, č. akce A18/2020. Uloženo: archiv Archaia Brno z. ú.

Summary

An excavation in Leitnerova Street in Brno (Staré Brno cadastral area, Brno-City District; Fig. 32) discovered that extensive earth moving in the area in the Modern Period resulted in a backfill stratigraphy. The question is whether it merely raised the terrain, adjusted the inclination of the slope or filled unevenness in the terrain.

Antonín Zůbek

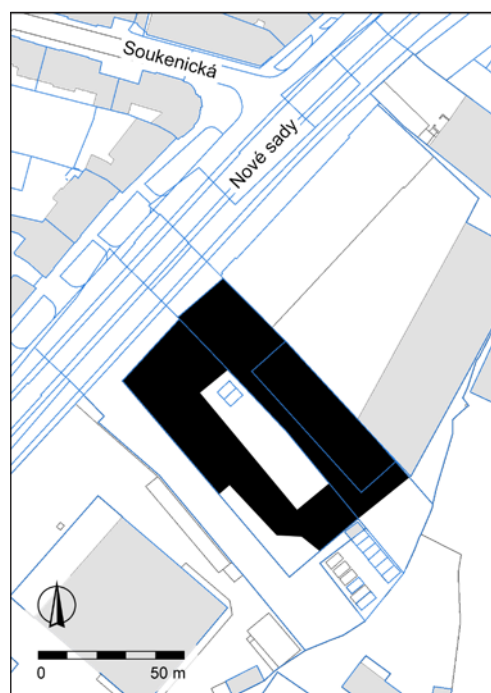
Brno (k. ú. Staré Brno, okr. Brno-město)

Ul. Nové Sady č. p. 27, 29, 31, parc. č. 1347, 1348, 1350.

Pozdní středověk, novověk. Sídliště. Plošný odkryv. Záchraný výzkum. Uložení nálezu: dočasně Archaia Brno, z. ú.

Lokalizace: S-JTSK – -598397, -1161607

Od jara do podzimu probíhaly na parcelách 1347, 1348 a 1350 dva investorsky na sobě nezávislé archeologické výzkumy (A008/2020 a A020/2020; obr. 33), které na sebe však těsně navazovaly, a bylo by tedy nadbytečné o nich v takto stručném přehledu referovat zvlášť. Oba jsou teprve v rané fázi zpracování a podrobnější výsledky zde budou publikovány v příštím čísle.

Obr. 33. Brno, ulice Nové Sady. Lokalizace výzkumů A008/2020 a A020/2020 v katastrální mapě. Archaia Brno z. ú.

Fig. 33. Brno, Nové Sady Street. Localisation of the A008/2020 and A020/2020 excavation areas in the cadastral map. Archaia Brno z. ú.

Obr. 34. Brno, ulice Nové Sady. Ukázky jímek s výdřevou a jejich superpozice. Foto Archaia Brno z. ú.

Fig. 34. Brno, Nové Sady Street. Examples of cesspits with timbering and superposition. Photo by Archaia Brno z. ú.

Obr. 35. Brno, ulice Nové Sady. Nález kachle se lvem ze studny. Foto Archaia Brno z. ú.

Fig. 35. Brno, Nové Sady Street. Find of a tile with a lion from a well. Photo by Archaia Brno z. ú.

Obr. 36. Brno, ulice Nové Sady. Ukázka keramických dýmek získaných během výzkumů A008/2020 a A020/2020. Foto Archaia Brno z. ú.

Fig. 36. Brno, Nové Sady Street. Examples of ceramic smoking pipes collected during the A008/2020 and A020/2020 excavations. Photo by Archaia Brno z. ú.

Na polykulturní lokalitě bylo mimo jiné doloženo zázemí vsi Novosady z 15.–18. století reprezentované především mělkými jámkami čtvercového tvaru. Nacházely se v řadách podél parcelních hranic v četných superpozicích (obr. 34). Další výrazný relikt představují studny s rozmanitými výdřevami jak v podobě proutěných výpletů, tak roubených. Vlastní zástavba vsi v podstatě kopírovala linii dnešní ulice Nové Sady a je skryta pod vozovkou (AMČR). V souboru nálezů lze vyzdvihnout např. kachli se lvem (obr. 35) a také několik keramických dýmek (obr. 36).

Literatura

AMČR: Záznam M-201903450 [cit. 2021-10-07]. Archeologická mapa České republiky.

AMČR: Záznam M-202100310 [cit. 2021-10-07]. Archeologická mapa České republiky.

Summary

An excavation in Nové Sady Street in Brno (Staré Brno cadastral area, Brno-City District; Fig. 33) documented farming facilities of houses of the former Novosady village in the form of shallow cesspits and wells from the 15th–18th centuries (Fig. 34). Outstanding finds include, for instance, a tile with a lion and several ceramic smoking pipes (Fig. 35, 36).

Michala Příbylová

Brno (k. ú. Štýřice, okr. Brno-město)

Ul. Grmelova, parc. č. 506/1–506/3.

Mladohradištní období (RS4), novověk. Sídliště. Skupina/síť sond. Záchranný výzkum. Uložení nálezu: dočasně Archaia Brno z. ú.

Lokalizace: S-JTSK – S1: -599000.776, -1162202.052; -598983.960, -1162023.916; S2: -598988.754, -1162109.412; -598985.676, -1162106.035; S3: -598991.513, -1162201.942; -598983.050, -1162023.939

Záchranný archeologický výzkum (akce A024/2020) byl vyvolán stavbou „Brno, Grmelova – rekonstrukce kanalizace a vodovodu“ a probíhal v období od dubna do září 2020. Výkopy kanalizace a vodovodu, včetně jejich přípojek, zasáhly velkou část plochy ulice Grmelovy, lokálně i do ulice Sobotkovy a Vojtovy (obr. 37). Podařilo se získat cenné informace ke starším terénům v tomto prostoru, a to navzdory skutečnosti, že výzkum byl z velké části prováděn pouze formou dohledu a dokumentace obnažených stěn výkopů.

Geologické podloží je v prostoru zkoumané lokality tvořeno kvarténními sprašemi a sprašovými sedimenty, které jsou uloženy na reliktech štěrku a štěrkopísků řeky Svatky. Svrchní část sprašového podloží je ukončena oranžovým prachovým sedimentem, na který nasedá holocénní půda typu hnědozemě o maximální zachycené mocnosti 70 cm. Svrchní část tohoto půdního horizontu byla místy zkulturněna, snad již v období pravěku, především pak v mladší době hradištní (2. polovina 11.–12. století).

Kromě pravěkého období byla zkoumaná lokalita osídlena především v mladší době hradištní, kam můžeme s jistotou zařadit 9 výkopů. Většinou se jednalo o běžné sídlištní jámy blíže neurčené funkce, v jednom případě o jámu zásobní. Vzhledem k charakteru výzkumu se většinu archeologických situací nepodařilo přesněji časově zařadit (15 výkopů). Je však pravděpodobné, že také náleží nejvýrazněji zachycenému osídlení z mladší doby hradištní, některé snad i pravěku. Nová zjištění umožňují rozšířit dosud známou rozlohu areálu raně středověké brněnské aglomerace jižním směrem od předpokládaného centra

mezi Mendlovým náměstím a ulicí Poříčí. Množství zjištěných reliktů zvláště v severní části ulice Grmelovy vylučuje jeho periferní charakter.

Zkoumané území bylo během 12. století opuštěno a později využíváno jako polnosti a zázemí redukováného osídlení, které se na svrateckém pravobřeží koncentrovalo od 13. století pravděpodobně pouze kolem severní části dnešní ulice Vídeňská a západní části ulice Polní. Téměř v celém prostoru ulice Grmelova byla dobře pozorovatelná orniční vrstva, která se zde vytvořila pravděpodobně neustálým obděláváním půdy a dalšími biologickými procesy v období středověku, ale především raného novověku. Tato vrstva překrývala všechny pravěké i raně středověké výkopy. V severní části Grmelovy ulice v místech vyústění do ulice Vojtovy byly na půdním horizontu uloženy vrstvy navážkového charakteru, které by snad bylo možné spojit s rozplavováním sedimentů z nedaleké vodoteče probíhající přibližně v trase ulice Vojtovy. Mohly by vzniknout v 19., případně na počátku 20. století (Sedláčková, Šimík 2020).

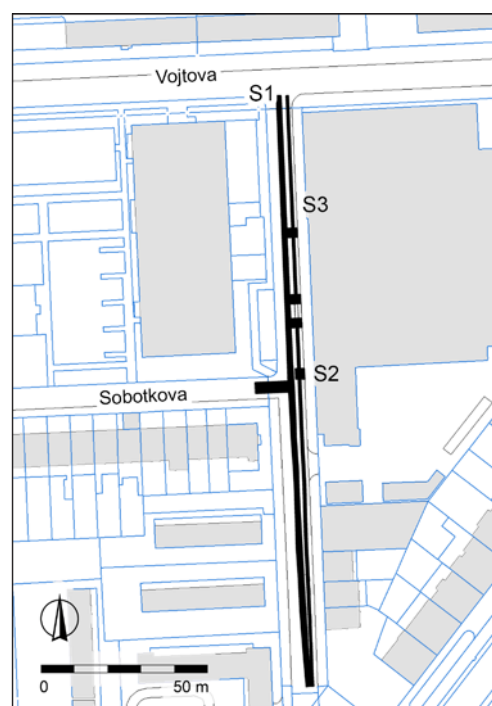
Literatura

Sedláčková, L., Šimík, J. 2020: *Nálezová zpráva o provedení záchranného archeologického výzkumu při stavbě „Brno, Grmelova – rekonstrukce kanalizace a vodovodu“*. Rkp. nálezové zprávy, č. akce A024/2020. Uloženo: archiv Archaia Brno z. ú.

Summary

An excavation during the reconstruction of the sewerage and water system in the area of Grmelova Street in Brno (Štýřice cadastral area, Brno-City District; Fig. 37) detected Late Hillfort Period occupation (second half of the 11th and 12th centuries), which extends the area known to date of the early medieval Brno agglomeration south of the presumed centre of Mendlovo Square.

Lenka Sedláčková, Jakub Šimík

Obr. 37. Brno, ulice Grmelova (A024/2020). Zaměření sledovaných sond kanalizace a vodovodu. Archaia Brno z. ú.

Fig. 37. Brno, Grmelova Street (A024/2020). Survey of the monitored water and sewerage system test pits. Archaia Brno z. ú.